

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ДОСВІД ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА

INFORMATION SECURITY OF UKRAINE: THE EXPERIENCE OF THE LUBLIN TRIANGLE

Невинна Г.Я.,

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри політичних наук*

Рівненського державного гуманітарного університету

У статті автор аналізує співробітництво України, Польщі та Литви в форматі Люблінського трикутника у сфері забезпечення інформаційної безпеки, боротьби з російською дезінформацією та пропагандою. Зроблено акцент на важливості спільного протистояння російській інформаційній агресії, оскільки країни-члени трикутника мають спільний травматичний історичний досвід співіснування з росією в єдиному інформаційному просторі. Проаналізовано основні документи, на основі яких ґрунтуються спільні дії урядів, медіа та громадських організацій трьох держав, а саме: Спільну декларацію міністрів закордонних справ, Дорожню карту співробітництва між Україною, Литвою та Польщею, План спільних дій з протидії дезінформації на 2022–2023 роки. Розкрито основні напрямки протидії російській дезінформації та пропаганді країн Люблінського трикутника, які були задекларовані на зустрічах міністрів закордонних справ та глав держав. Проаналізовано спільну діяльність громадських організацій Детектор Медіа (Україна), Інституту Костюшка (Польща) та Ініціативи громадянської стійкості (Литва) в рамках проекту по визначенню стійкості суспільств до дезінформації. Проаналізовано спільний звіт вищеназваних організацій та його вплив на подальші перспективи формування стійкості впливу російської інформаційної агресії на цивільних громадян. Вказано як спільне співробітництво країн Люблінського трикутника в сфері інформаційної безпеки, зокрема, в просвітницькій сфері, впливає на формування стійкості суспільств російській дезінформації. Вказано роль просвітницьких громадських ініціатив, таких як освітні тренінги, семінари та курси. Окреслено подальші перспективи співпраці України, Польщі та Литви в вирішенні проблем кібербезпеки, інформаційної безпеки, протистояння гібридним загрозами росії.

Ключові слова: інформаційна безпека, інформаційна війна, дезінформація, пропаганда, Люблінський трикутник, малі альянси.

In the article, the author analyzes the cooperation of Ukraine, Poland and Lithuania in the format of the Lublin triangle in the field of ensuring information security, combating Russian disinformation and propaganda. Emphasis is placed on the importance of joint resistance to Russian information aggression, since the member countries of the triangle have a common traumatic historical experience of coexistence with Russia in the same information space. The main documents on which the joint actions of the governments, media and public organizations of the three countries are based are analyzed, namely: the Joint Declaration of the Ministers of Foreign Affairs, the Road Map of Cooperation between Ukraine, Lithuania and Poland, the Plan of Joint Actions to Combat Disinformation for 2022–2023. The main directions of combating Russian disinformation and propaganda of the countries of the Lublin Triangle, which were declared at meetings of foreign ministers and heads of state, were revealed. The joint activities of public organizations Detector Media (Ukraine), the Kosciuszko Institute (Poland) and the Initiative for Civil Resilience (Lithuania) were analyzed within the framework of the project to determine the resistance of societies to disinformation. The joint report of the above-mentioned organizations and its impact on the further prospects of forming the stability of the impact of Russian information aggression on civilians have been analyzed. It is indicated how the joint cooperation of the countries of the Lublin Triangle in the field of information security affects the formation of societies' resistance to Russian disinformation, in particular, in the field of education. It is indicated that this gave impetus to educational public initiatives such as educational trainings, seminars and courses. Further prospects for cooperation between Ukraine, Poland and Lithuania in solving the problems of cyber security, information security, and countering Russia's hybrid threats are outlined.

Key words: information security, information war, disinformation, propaganda, Lublin triangle, small alliances.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, яка триває уже десять років, має чіткі ознаки гібридності. Однією зі складових цієї війни є інформаційна, тобто перетворення інформації на зброю. Росія часто вдається до інформаційних операцій, які спрямовані проти цивільних осіб, метою яких є вплив на їх поведінку. Керівництво росії відзначає важливу роль інформаційної війни в оборонній і військовій стратегії країни. Російські урядовці розглядають інформаційну війну як безперервну діяльність, а воєнна доктрина росії визнає дезінформацію

як одну із загальноновизнаних стратегій. Перед такими викликами національній безпеці Україна постала з початком російської агресії і змушена біла активізувати дослідження інформаційного простору, знаходження методів боротьби з російською дезінформацією та пропагандою. Одним з таким прикладів є спільний проект України, Литви та Польщі щодо протидії з дезінформацією, який реалізовувався в рамках Люблінського трикутника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання теорії інформаційної безпеки

розкриті у працях Магди Є. [1, 2], Стрільчук Л. [3], Войціховського А.В. [4], Курбана О.В. [5], Гамова І.В. [6]. У працях даних авторів розкриті цілі, завдання, методи та засоби забезпечення інформаційної безпеки. Місце та роль малих альянсів у зовнішній політиці України та, в тому числі, їх роль у протидії деструктивним інформаційним впливам росії вивчали Дудко І., Погорєлова І. [7], Герасимчук С., Драпак М. [8] та інші.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження ролі та досвіду малих альянсів України, зокрема Люблінського трикутника, у протидії деструктивним інформаційним впливам Росії; обґрунтування значення спільних зусиль держав у вивченні інформаційного простору, напрацювання методів та засобів протидії пропаганді та дезінформації, вироблення стійкості їх суспільств до агресивної інформаційної політики росії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формат співпраці в рамках Люблінського трикутника заснований на традиціях та історичних зв'язках трьох держав. В липні 2020 року була створена тристороння платформа між Україною, Республікою Польща та Литовською республікою. Співпраця цих держав має глибоке історичне коріння, що сприяє їх активному діалогу. Назва альянсу – Люблінський трикутник – сповнена символізму, оскільки, саме в Любліні в XVI столітті була створена Річ Посполита, яка протягом двох наступних століть мала вирішальний вплив на розвиток Центрально-Східної Європи.

Рішення про створення Люблінського трикутника було прийнято 28 липня 2020 року міністрами закордонних справ України, Литви та Польщі Д. Кулебою, Л. Лінквічюсом та Я. Чапутовичем, які підписали Декларацію про створення нового регіонального об'єднання [9]. Одним з завдань тристоронньої платформи є підтримка прагнення України до членства в ЄС і НАТО. Литва та Польща є колишніми соціалістичними державами, які чудово розуміють перед якими викликами стоїть зараз Україна на шляху євроінтеграції. Крім того, Польща має позитивний досвід тристоронньої співпраці в рамках Веймарського трикутника, де Німеччина та Франція стали кураторами Польщі в її євроінтеграційних прагненнях.

Варто зазначити, що створенню Люблінського трикутника передувало успішне українсько-польсько-литовське співробітництво. У 2008 році була заснована Міжпарламентська Асамблея Україна-Польща-Литва. З 2014 року в Любліні несе службу Литовсько-польсько-українська бригада імені Костянтина Острозького, метою діяльності якої є підвищення рівня взаємодії між країнами, покращення безпекової ситуації в регіоні, а також участь в миротворчих місіях. За час свого існування бригада взяла участь в низці військових навчань та пройшла сертифікацію НАТО [10].

Відповідно до Спільної декларації міністрів закордонних справ форма взаємодії в рамках Люблінського трикутника передбачає політичне, економічне, соціально-гуманітарне співробітництво, а також безпекові та оборонні зв'язки між державами-учасницями. Сфери співпраці між трьома державами були окреслені в Дорожній карті, яка передбачала розвиток діалогу в рамках міжнародних організацій та з партнерами, співпрацю в галузі безпеки та оборони, кібербезпеки, енергетичної безпеки, культурно-гуманітарну співпрацю тощо [11]. Особлива увага приділялась координації спільних зусиль у боротьбі з інформаційними загрозами з боку росії. Широкий спектр взаємодії держав вказував, з одного боку, на позитивне бажання комплексного поглиблення співпраці, а з іншого – на відсутність чіткої візії такої взаємодії в тристоронньому форматі, що створювало загрозу формалізації співробітництва та перетворення гарної ініціативи на заяви, не підкріплені конкретними діями. Було очевидним, що готовність партнерів співпрацювати майже в усіх сферах потребуватиме значних спільних зусиль та ресурсів. Проте подальший аналіз взаємодії держав в рамках Люблінського трикутника дозволяє говорити про перспективність розвитку даного малого союзу та його важливе значення в процесі інтеграції України до європейського простору та спільного протистояння загрозам національним безпекам країн. 17 вересня 2020 року відбулася перша відеоконференція національних координаторів-заступників міністрів закордонних справ країн Люблінського трикутника, під час якої були обговорені спільні кроки для протидії викликам та загрозам у Центральній Європі, та окреслені пріоритетні напрями співпраці Люблінського трикутника у 2021 році. Серед пріоритетних тем у співпраці була окреслена спільна протидія гібридним загрозам з боку росії, зокрема у боротьбі з дезінформацією. 29 січня 2021 року відбулася перша відеозустріч міністрів закордонних справ України, Польщі та Литви. На зустрічі були озвучені плани співпраці у сфері політичного та військового співробітництва. Було обговорено новий формат регулярних доповідей Люблінського трикутника з актуальних гібридних загроз з боку росії, а також прийняте рішення спільними зусиллями долучати до регіону США задля посилення безпеки в Європі [12]. Одним з найважливіших напрямків співпраці є спільне протистояння гібридним загрозам москви, зокрема, запобігання впливу російської пропаганди за кордоном. 11 грудня 2021 року у Луцьку був підписаний План спільних дій з протидії дезінформації на 2022–2023 роки та заступники міністрів закордонних справ України, Польщі та Литви домовились про подальші кроки з реалізації Дорожньої карти співробітництва в рамках Люблінського трикутника. 20 грудня 2021 року

був проведений перший саміт трикутника Гута-21, де президенти держав-учасниць обговорили питання у сфері енергетичної та кібернетичної безпеки, боротьбу з дезінформацією, а також проблему посилення військової присутності рф на кордонах з Україною. Приїзд президентів А. Дуди та Г. Науседи в кінці 2021 року був досить важливою демонстрацією підтримки України в атмосфері наростаючої загрози з боку росії.

Нові виклики та повномасштабне вторгнення росії в Україну окреслили пріоритетність посилення оборонних спроможностей держав та посилення оборонної та безпекової взаємодії, особливо в сфері інформаційної безпеки. 24 лютого 2022 року Україна опинилася в епіцентрі російської дезінформації та пропаганди, яка виправдовувала агресію рф. Польща та Литва, які надавали та надають Україні політичну та військову підтримку також піддаються постійним інформаційним атакам росії. Проте Україна, Польща та Литва продемонстрували спільну стійкість та боротьбу з російською дезінформацією.

Громадськими організаціями Литви, України та Польщі було проведено масштабне дослідження наративів російської дезінформації. У проєкті взяли участь ГО «Детектор медіа» (Україна), Інститут Костюшко (Польща) та Ініціатива громадянської стійкості (Литва). «Детектор медіа» – українська громадська організація, яка була заснована у 2004 році. Основними напрямками роботи платформи є покращення якості українських медіа, підвищення медіаграмотності українського суспільства, протидія дезінформації та пропаганді [13]. «Детектор медіа» має значний досвід в боротьбі з російською пропагандою. В 2015 році журналісти ГО здійснили широкий моніторинг проявів російської агресії в інформаційному просторі і підготували аналітичний звіт “Протидія російській інформаційній агресії: спільні зусилля задля захисту демократії” [14]. В 2017 році фахівцями «Детектор медіа» був розроблений Індекс інформаційного впливу кремля, який дає можливість оцінювати рівень впливу російської пропаганди на українські медіа. У підсумку був представлений звіт за результатами вимірювання індексу інформаційного впливу росії в Україні, Грузії, Чехії та Угорщині [15].

Польський учасник проєкту Люблінського трикутника по боротьбі з російською дезінформацією – Інститут Костюшка – один з лідерів польських неурядових організацій, який реалізовує ряд національних та міжнародних ініціатив, які присвячені різним аспектам кібербезпеки та боротьби з дезінформацією. Основними сферами дослідження Інституту Костюшка є дезінформація, розгортання 5G, штучний інтелект, квантові та хмарні обчислення, блокчейн тощо. Окрім того, Інститут Костюшка є засновником та орга-

нізатором Європейського форуму з кібербезпеки CYBERSEC [16].

Литву представила Ініціатива громадянської стійкості (Civic Resilience Initiative (CRI)) – громадська організація, заснована в 2018 році в Вільнюсі. Метою CRI є підвищення стійкості у галузях безпеки, медіаграмотності, дезінформації, кібербезпеки тощо.

В рамках проєкту було проаналізовано дані з січня 2021 по серпень 2022 року. Як зазначає директорка ГО «Детектор медіа» Галина Петренко, першопочатково в центрі дослідження була тема міграційної кризи на кордонах Литви та Польщі. Але повномасштабне вторгнення в Україну змістило фокус уваги експертів на російські наративи, які поширювались і в середині російського суспільства і поза ним. До 24 лютого 2022 року російська пропаганда спрямувала свої зусилля на пояснення та виправдання спеціальної військової операції в Україні боротьбою з нацизмом. Після повномасштабного вторгнення російська дезінформація почала також застосовуватись навколо проблеми українських біженців в Польщі та Литві [17].

6 грудня 2022 року під час Форуму ЄС-Україна з протидії дезінформації був представлений комплексний спільний звіт, у якому були висвітлені виклики, пов’язані з російською дезінформаційною та пропагандистською діяльністю в країнах Люблінського трикутника. Основними напрацюваннями даного звіту були аналіз основних наративів і повідомлень, спрямованих проти країн Люблінського трикутника, визначення основних джерел дезінформації та їх аналіз, дослідження і оцінка заходів, які вживались для боротьби з дезінформацією [18]. Проведення такої масштабної роботи свідчить про якісну співпрацю між урядами, бізнесами, мас-медіа та громадянськими суспільствами України, Польщі та Литви.

Звіт “Стійкість до дезінформації” має чітку структуру, тематичні підрозділи, аналіз конкретних кейсів, рекомендації і є цікавим для широкого кола користувачів. Зокрема, у звіті фахівці визначили основні цілі російської пропаганди, спрямованої на цивільне населення трьох країн. Перша мета – це дискредитація урядів. Наприклад, нездатність урядів забезпечити енергетичну безпеку, що ставить під загрозу виживання населення протягом зими. Друга мета – руйнування міжгрупових та внутрішньогрупових стосунків, зокрема, звинувачення країн у русофобії. Третя мета – підрив міжнародної співпраці та єдності. Російська пропаганда стверджує, що НАТО та ЄС слабкі та на межі розпаду, а санкції проти росії не є дієвими [19].

У звіті зазначено, що Україна, Польща та Литва мають кілька спільних рис, які значною мірою сприяють їх стійкості до російської пропа-

ганди. По-перше, є чітке розуміння, що російська інформаційна діяльність є шкідливою та загрожує національній безпеці. По-друге, у країнах Люблінського трикутника яскраво простежується багатовимірний підхід до боротьби з російською пропагандою та дезінформацією. По-третє – перспективи багатьох зацікавлених сторін. Країни Люблінського трикутника мають значні практики співпраці між державами, медіа та громадянським суспільством [20].

Однією з частин звіту є рекомендації щодо подальшої співпраці урядів, бізнесів, медіа та громадських організацій країн трикутника. Загальні рекомендації включають підвищення обізнаності населення через просвітницькі ініціативи, зміцнення комплексної системи моніторингу дезінформації в режимі реального часу, участю спільних міжнародних заходах задля обміну досвідом, практичними навичками та новітніми методами боротьби з дезінформацією [21].

Висновки. Головна новизна проекту Люблінського трикутника щодо протидії російській дезінформації полягала в тому, щоби проаналізувати не кожен з трьох країн окремо, а проаналізувати країни разом, знайти те, що є спільним в інформаційній роботі росії в трьох країнах. Варто зазначити що в Україні активно розвиваються просвітницькі проекти для населення, які спрямовані на підвищення загальної обізнаності громадян з інформаційної гігієни та вироблення

стійкості до дезінформації. Зокрема на платформі Prometheus+ для широкого загалу представлені онлайн-курси Оксани Мороз «Інформаційна гігієна. Як розпізнати брехню в соцмережах, в інтернеті та на телебаченні» та «Дезінформація: види, інструменти та способи захисту», а на платформі ЗРОЗУМІЛО! курс «Інформаційні операції під час війни: як розпізнати та вберегтися». Навесні 2023 року розроблено посібник з протидії дезінформації працівниками Центру протидії дезінформації робочого органу Ради національної безпеки і оборони України за підтримки Консультативної місії Європейського Союзу в Україні [22]. В жовтні 2023 року міжнародна організація Центр з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (Center for Civilians in Conflict (CIVIC)) представила звіт «Коли слова стали зброєю»: безпрецедентні ризики для цивільного населення через поширення дезінформації в Україні», який став результатом проведеного масштабного опитування цивільних громадян України щодо впливу на них російських інформаційних операцій за період повномасштабного вторгнення [23].

На сьогодні є багато спільних напрацювань України та країн-партнерів в сфері протидії російській інформаційній війні, але і багато зон росту для вироблення спільних стратегій підвищення стійкості суспільств, обізнаності населення та протидії дезінформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Магда Є.В. Гібридна війна – вижити і перемогти. Харків: Віват, 2015. 604 с.
2. Магда Є. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. Київ: КАЛАМАР, 2017. 268 с.
3. Стрільчук Л. Інформаційна війна як складова сучасних гібридних воєн (на прикладі Грузії та України). *Літопис Волині*, (28), 2023, С. 235–239. URL: <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2023.28.33> (дата звернення: 20.01.2024).
4. Войціховський А.В. Інформаційна безпека як складова системи національної безпеки (Міжнародний і зарубіжний досвід). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2020. № 29. С. 281–288.
5. Курбан О.В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі. навчальний посібник. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.
6. 22. Гамова І. В. Інформаційні війни : підручник. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 184 с.
7. Дудко І. Погорелова І. Маля альянси у форматі Безпекової стратегії України. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Випуск 46, с. 271–284. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/46_2023/46_2023.pdf (дата звернення: 15.11.2023).
8. Герасимчук С., Драпак М. Велика стратегія малих альянсів України: використання потенціалу на фоні глобальних викликів. URL: <https://prismua.org/29876543490-2/> (дата звернення: 27.12.2023).
9. Заступники глав МЗС України, Польщі та Литви в рамках Люблінського трикутника обговорять безпекову ситуацію в регіоні. URL: <https://mfa.gov.ua/events/zastupniki-glav-mzs-ukrayini-polshchi-ta-litvi-v-ramkah-lyublinskogo-trikutnika-obgovoryat-bezpekovu-situaciyu-v-regioni> (дата звернення: 15.10.2023).
10. Ковальчук С. Люблінський трикутник: що передбачає новий формат тристоронньої співпраці? URL: <https://adastra.org.ua/blog/lyublinskij-trikutnik-sho-peredbachaye-novij-format-tristoronnoyi-spivpraci> (дата звернення: 18.10.2023).
11. Дорожня карта співробітництва між Україною, Литовською Республікою та Республікою Польща в рамках «Люблінського трикутника». URL: <https://mfa.gov.ua/news/dorozhnya-karta-spivrobitnictva-mizh-ukrayinoyu-litovskoyu-respublikoyu-ta-respublikoyu-polshcha-v-ramkah-lyublinskogo-trikutnika> (дата звернення: 10.10.2023).

12. Соборний К. Зметикували на трьох: чим вигідний для України Люблінський трикутник. <https://apostrophe.ua/ua/article/politics/foreign-policy/2021-02-07/soobrazili-na-troih-chem-vyigoden-dlya-ukrainyi-lyublinskiy-treugolnik/37763?amp> (дата звернення: 15.10.2023).
13. Детектор медіа. URL: <https://go.detector.media> (дата звернення: 20.01.2024).
14. Аналітичний звіт «Протидія російській інформаційній агресії: спільні зусилля задля захисту демократії». URL: <https://ms.detector.media/dokumentii/post/13056/2015-04-17-analitychnyy-zvit-protydiya-rosiyskiy-informatsiyniy-agresii-spilni-zusylyya-zadlya-zakhystu-demokratii/> (дата звернення: 20.01.2024).
15. Індекс інформаційного впливу Кремля. URL: https://ms.detector.media/content/files/dm_iik_ukr_ppravka-compressed.pdf (дата звернення: 20.01.2024).
16. Громадські організації Люблінського трикутника представили в Брюсселі спільний звіт про російську дезінформацію та пропаганду <https://mfa.gov.ua/news/gromadski-organizaciyi-lyublinskogo-trikutnika-predstavili-v-bryusseli-spilnij-zvit-pro-rosijsku-dezinformaciyu-ta-propagandu> (дата звернення: 15.10.2023).
17. Чернюк С. Як анігілювати російську дезінформацію методом Люблінського трикутника. URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7988/artkul/3192947,%D1%8F%D0%BA-%D0%B0%D0%BD%D1%96%D0%B3%D1%96%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%83-%D0%B4%D0%B5%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8E-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC-%D0%BB%D1%8E%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BA%D1%83%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 15.01.2024).
18. Громадські організації Люблінського трикутника представили в Брюсселі спільний звіт про російську дезінформацію та пропаганду <https://mfa.gov.ua/news/gromadski-organizaciyi-lyublinskogo-trikutnika-predstavili-v-bryusseli-spilnij-zvit-pro-rosijsku-dezinformaciyu-ta-propagandu> (дата звернення: 15.10.2023).
19. Resilience to disinformation. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/the-lublin-triangle-joint-report-on-countering-disinformation.pdf> (дата звернення: 15.01.2024).
20. Resilience to disinformation. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs/the-lublin-triangle-joint-report-on-countering-disinformation.pdf> (дата звернення: 15.01.2024).
21. Громадські організації Люблінського трикутника представили в Брюсселі спільний звіт про російську дезінформацію та пропаганду <https://mfa.gov.ua/news/gromadski-organizaciyi-lyublinskogo-trikutnika-predstavili-v-bryusseli-spilnij-zvit-pro-rosijsku-dezinformaciyu-ta-propagandu> (дата звернення: 15.10.2023).
22. Посібник з протидії дезінформації. URL: <https://cpd.gov.ua/category/manual/> (дата звернення: 20.01.2024).
23. «Коли слова стали зброєю»: безпрецедентні ризики для цивільного населення через поширення дезінформації в Україні. URL: https://civiliansinconflict.org/wp-content/uploads/2023/11/When-Words-Become-Weapons_UKR.pdf (дата звернення: 20.01.2024).